

БІЛА КНИГА

**МАЙБУТНЄ
РЕГУЛЮВАННЯ
НЕБАНКІВСЬКОГО
ЛІЗИНГУ**

Національний
банк України

Київ
Травень 2020

ЗМІСТ

4 Вступ

6 Огляд ринку

13 Загальне бачення розвитку ринку фінансового лізингу

15 Модель майбутнього регулювання фінансового лізингу

22 Очікуваний позитивний ефект від змін

23 Очікування від ринку та подальша комунікація

ВСТУП

Фінансовий лізинг є перспективним напрямом та відкриває нові можливості для суб'єктів господарювання і фізичних осіб. Перш за все, за допомогою лізингу можна профінансувати оновлення основних фондів, також він забезпечує низку додаткових послуг для своїх клієнтів.

Лідерами ринку фінансового лізингу в світі є Великобританія, Китай, Японія, Німеччина та Франція. Практика регулювання цього ринку різна та визначається зрілістю самого ринку, рівнем властивих ризиків та доступністю інструментів зниження цих ризиків. В Україні протягом останніх років ринок фінансового лізингу постійно зростає та поки залишається досить невеликим, особливо в порівняно з європейськими країнами.

Щоб забезпечити його подальший розвиток, ринок лізингу потребує реформування та вдосконалення, зокрема через оновлення моделі регулювання.

З 1 липня 2020 року Національний банк здійснюватиме державне регулювання та нагляд за діяльністю, у тому числі з надання небанківським фінансовими установами послуг лізингу. Головною метою Національного банку є розвиток ринку фінансового лізингу на засадах прозорості та дотримання прав і інтересів клієнтів через упровадження ризик-орієнтованого підходу в регулюванні та нагляді.

Діяльність із надання послуг фінансового лізингу не становить значного ризику для фінансової системи. Фінансові компанії, які надають послуги фінансового лізингу, та юридичні особи-лізингодавці здійснюють свою діяльність без залучення коштів від населення. Саме тому їх діяльність підлягатиме спрощеному регулюванню та нагляду з боку Національного банку.

Для створення сприятливих умов для розвитку лізингу Національний банк планує чітко врегулювати та розширити джерела фінансування лізингових компаній, додатково дозволивши залучати кошти в афілійованих осіб та кошти на умовах субординованого боргу, в тому числі від фізичних та юридичних осіб, які є кваліфікованими інвесторами, та шляхом емісії боргових цінних паперів.

Ринок небанківського фінансового лізингу буде розвиватися за умов довіри кредиторів та клієнтів, обізнаності населення та суб'єктів господарювання щодо продуктів фінансового лізингу, забезпечення прав лізингової компанії та лізингоотримувачів, що вимагатиме зусиль як від регулятора, так і від самих лізингодавців.

Національний банк усвідомлює, що впровадження змін потребуватиме зусиль від учасників ринку. Графіки приведення діяльності лізингових компаній у відповідність до нових вимог будуть визначені з урахуванням об'єктивних строків та можливостей учасників ринку лізингу виконати ці вимоги.

ОГЛЯД РИНКУ

2.1. Склад ринку

У 1997 році було прийнято Закон України "Про лізинг", що започаткувало лізинг в Україні. Активний розвиток ринку фінансового лізингу в Україні розпочався фактично після прийняття в 2004 році у новій редакції Закону України "Про фінансовий лізинг".

Послуги фінансового лізингу в Україні надаються банками, юридичними особами-лізингодавцями, які не є фінансовими установами (далі – ЮО-лізингодавці), та фінансовими компаніями, які є фінансовими установами (далі – ФК-лізингодавці).

Фінансова криза 2008–2009 років спричинила серйозні проблеми для ринку фінансового лізингу як і для решти фінансового сектору. Незважаючи на певне відновлення економіки, події в Україні 2013–2014 років та девальвація гривні також мали негативний вплив – частина ЮО-лізингодавців покинули ринок (Рис. 2). Пожвавлення активності на ринку фінансового лізингу почалося після 2015 року, що пояснюється поступовим відновленням економічної активності.

З 2017 року кількість ФК-лізингодавців зростала з 280 до 439 на кінець 2019 року. Водночас їх роль у операціях фінансового лізингу є дуже малою, оскільки свого часу вони отримували ліцензію на лізингові послуги одним пакетом і "про всяк випадок". Активність ЮО-лізингодавців на ринку фінансового лізингу постійно зростала з 2015 року, проте їх кількість за цей період скоротилася з 268 до 113 компаній. Водночас ЮО-лізингодавці не бажали ставати фінансовими установами через вимогу до "виключного" виду діяльності з надання фінансових послуг, оскільки їм була потрібна можливість надавати послуги оперативного лізингу.

Рис. 1. Учасники ринку небанківського фінансового лізингу в Україні, 31.12.2019

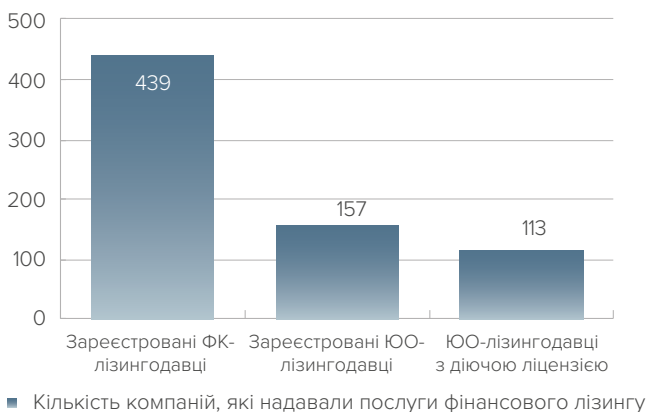
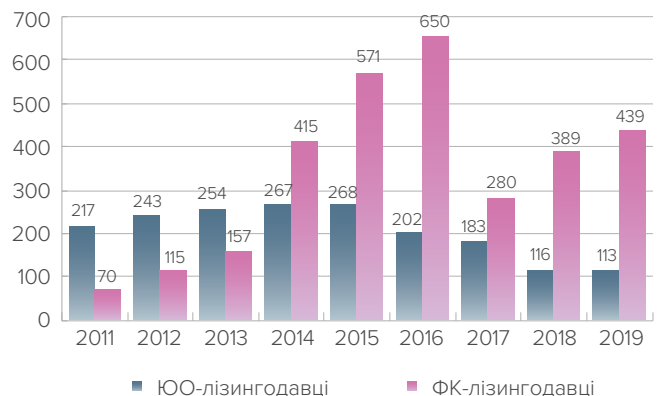

Рис. 2. Кількість компаній, які мали ліцензію на послуги фінансового лізингу

На ринку лізингу України активну роль відіграє Асоціація "Українське об'єднання лізингодавців" (далі – Асоціація лізингодавців), яка є відкритим добровільним договірним об'єднанням професійних учасників ринку оперативного та фінансового лізингу, здійснює координацію їх діяльності з метою сприяння розвитку фінансового та оперативного лізингу в Україні. Асоціація лізингодавців створена в 2005 році та є єдиним представником учасників ринку лізингу в Україні, входить до складу LEASEUROPE, яка об'єднує 31 лізингову асоціацію країн Європи.

2.2. Сегментація ринку фінансового лізингу

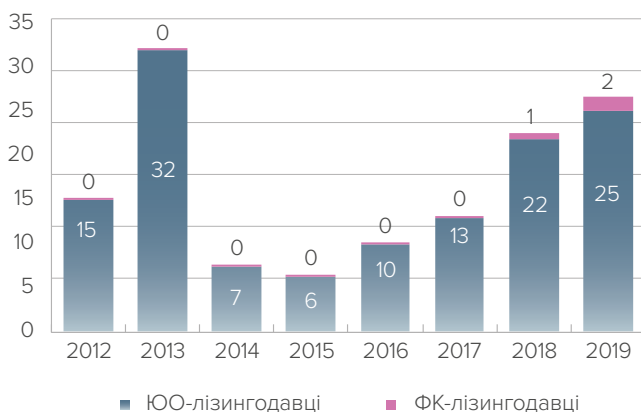
У 2012–2017 роках майже 100% загальної вартості договорів фінансового лізингу концентрували ЮО-лізингодавці. В останні два роки частка ФК-лізингодавців у загальній вартості укладених договорів зростає та станом на кінець 2019 року досягла 6,1%.

Протягом 2019 року 93,4% послуг фінансового лізингу надано двадцятьма найбільшими ЮО-лізингодавцями. Частка найбільших трьох ЮО-лізингодавців становить 59%. Це пояснюється тим, що більшість зареєстрованих компаній із ліцензією на надання послуг фінансового лізингу не здійснюють діяльність у цій сфері, в той час як окремі ЮО-лізингодавці, які перебувають у власності банків чи входять до бізнес-груп, є активними учасниками ринку фінансового лізингу в Україні.

Пікових показників небанківський фінансовий лізинг в Україні досяг у 2013 році, коли загальний портфель становив 67,8 млрд грн або 8,5 млрд дол. США. Протягом 2013 року було укладено 11 тисяч договорів на суму 31,6 млрд грн (4,0 млрд дол. США). Після цього відбувся різкий спад.

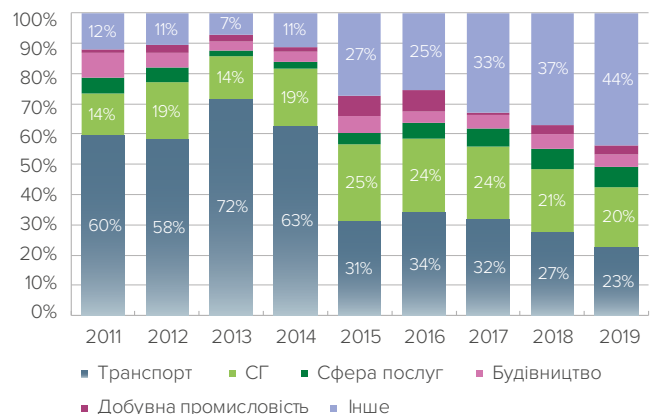
Протягом останній кількох років ринок фінансового лізингу в Україні активно зростає (Рис. 3). Показник проникнення послуг фінансового лізингу в Україні, розрахований як співвідношення

Рис. 3 Динаміка активності компаній, які надають послуги фінансового лізингу, млрд грн

Примітка: за вартістю договорів, укладених протягом звітного періоду
Джерело: Нацкомфінпослуг.

Рис. 4 Структура договорів фінансового лізингу за галузями

Примітка: за вартістю договорів на кінець звітного періоду
Джерело: Нацкомфінпослуг.

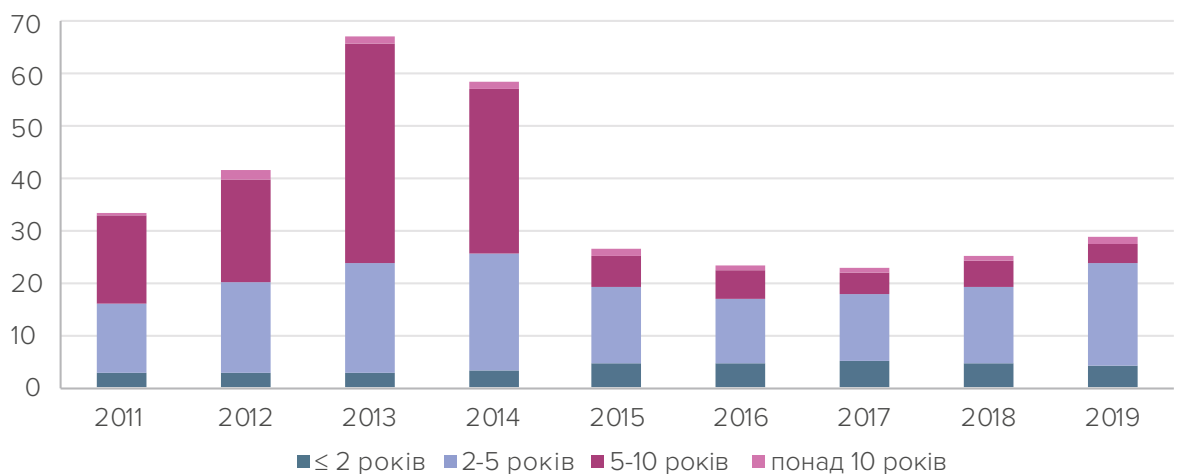
нових угод до капітальних інвестицій, у 2019 році становив 5,8%, що майже вдвічі перевищує значення 2017 року, та все ще більш як удвічі є нижчим за відповідний показник у країнах Європи.

У країнах з розвиненим ринком фінансового лізингу його динаміка тісно пов'язана з обсягами капітального інвестування та переобладнанням виробництва. У Європейському Союзі (ЄС), наприклад, країни-члени взяли курс на зниження рівня викидів вуглецю шляхом заміни активів на більш енергоефективні. Відповідні зміни у законодавстві стали потужним стимулом для розвитку ринку фінансового лізингу пасажирських автомобілів і комерційного транспорту з нижчим рівнем викидів вуглецю та електромобілів.

Основними контрагентами ЮО-лізингодавців в Україні є суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність у сфері сільського господарства, транспорту, послуг та харчової промисловості (Рис. 4). Переважними предметами лізингу є транспорт, сільськогосподарське та промислове обладнання.

Більшість договорів фінансового лізингу укладаються на строк від 2 до 5 років (Рис. 5).

Рис. 5 Розподіл вартості договорів за терміном їх дії, млрд грн

Джерело: Нацкомфінпослуг.

Ріст ринку фінансового лізингу відбувається завдяки відновленню економічної активності, відкладеному попиту та популяризації переваг цієї форми фінансування капітальних інвестицій на ринку фінансових послуг.

2.3. Накопичені проблеми

2.3.1. Обмеженість джерел залучення фінансування

Загальний обсяг фінансування лізингових компаній зростає, хоча й повільно.

Наразі лізингові компанії обмежені в можливості залучати кошти. Основними джерелами фінансування ЮО-лізингодавців у 2019 році були авансові платежі (30%), кредити банків (28%) та власний капітал (27%) (Рис. 7). Вартість залучення капіталу досить висока, а обсяги обмежені.

Склад та співвідношення джерел фінансування діяльності ФК-лізингодавців та ЮО-лізингодавців відрізняються. Загальний обсяг фінансування ФК-лізингодавців хоч і є низьким (на кінець 2019 року – 1,5 млрд грн), проте основне джерело його походження не деталізується Нацкомфінпослуг (88% фінансування – інші джерела).

Рис. 6. Структура джерел фінансування лізингових компаній

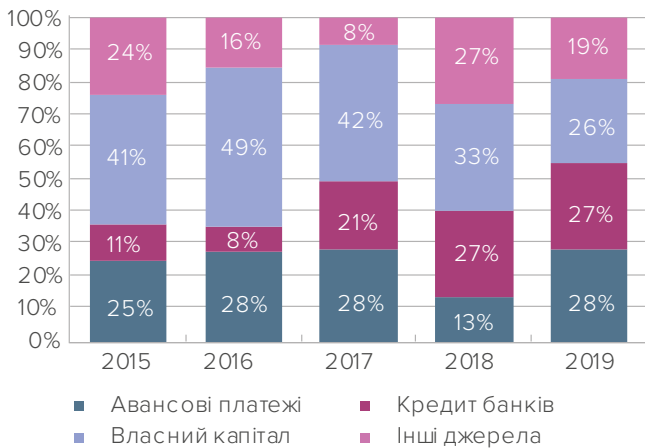
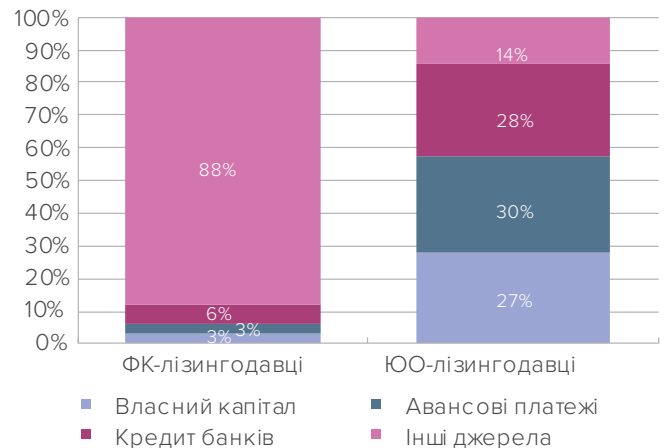

Рис. 7. Джерела фінансування діяльності лізингових компаній станом на 31.12.2019

Джерело: Нацкомфінпослуг.

Залучення коштів від банків вимагає прийняттого фінансового стану компаній.

¹ Порядок надання звітності №3840 від 26.09.2017 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1294-17>

Наразі оцінити фінансовий стан ЮО-лізингодавців досить складно. ЮО-лізингодавці надають регулятору звітність, складену відповідно до вимог Порядку № 3840¹. На ринку немає практики регулярного оприлюднення ЮО-лізингодавцями звітності, складеної відповідно до вимог МСФЗ.

У випадку залучення боргового капіталу кредитори відзначають такі основні недоліки ринку, що стримують їх у кредитуванні сектору фінансового лізингу:

- відсутність регулярної фінансової звітності, складеної відповідно до МСФЗ, для оцінки фінансового стану лізингової компанії,
- відсутність системи управління ризиками та системи внутрішнього контролю, яка б забезпечувала належну якість лізингового портфеля;
- незахищеність прав лізингової компанії.

2.3.2. Законодавчі та податкові перешкоди

Розвиток фінансового лізингу залежить від рівня економічного розвитку та темпів оновлення обладнання підприємствами. У ситуації, коли ці процеси відбуваються повільно, важливими є законодавчі ініціативи уряду.

Першим напрямом може бути зважена політика оподаткування операцій лізингу. Ще до кінця 2019 року існувала проблема подвійного оподаткування в разі перепродажу обладнання, яке було вилучене лізинговою компанією в клієнта. Закон № 425-IX, який набрав чинності 29.12.2019 року, врегулював цю проблему.

Податковим стимулом може стати запровадження прискореної амортизації для активу, який передано у фінансовий лізинг (наприклад, для ІТ чи офісного обладнання, промислового обладнання в окремих галузях).

Крім податкових стимулів для лізингоотримувачів та лізингових компаній, уряди часто пропонують програми підтримки фінансування. Світова практика підтверджує дієвість таких механізмів для розвитку окремих галузей економіки та ринку фінансового лізингу.

2.3.3. Правовий статус лізингових компаній

Чинне законодавство передбачає можливість надання послуг фінансового лізингу ФК-лізингодавцями, які є фінансовими установами, та ЮО-лізингодавцями на підставі відповідної ліцензії, але без статусу фінансової установи.

Водночас вимоги до ЮО-лізингодавців суттєво відрізняються від вимог до діяльності ФК-лізингодавців, незважаючи на те, що обидва види компаній надають фінансову послугу. Зокрема, на ЮО-лізингодавців не поширюються обмеження щодо виключної діяльності з надання фінансових послуг, що уможлиблює здійснення операцій оперативного лізингу. Крім того, немає вимог до капіталу, структури власності, розкриття інформації та подання фінансової звітності. Це дозволяє вхід на ринок фінансово неспроможних гравців, уможлиблює діяльність на ринку компаній із небездоганною репутацією власників чи непрозорою структурою власності, а також через обмежені вимоги до звітності ускладнює можливість об'єктивної оцінки показників лізингової діяльності та здійснення ефективного нагляду.

2.3.4. Нерівні умови доступу на ринок для ФК-лізингодавців та ЮО-лізингодавців

Чинна модель допуску ФК-лізингодавців на ринок фінансових послуг ускладнена адміністративними перепонами та недоліками законодавства, що значно збільшує час виходу таких компаній на ринок фінансових послуг. Для того, щоб стати фінансовою установою та надавати фінансові послуги юридичним особам необхідно пройти подвійну процедуру: внести відомості про компанію до Державного реєстру фінансових установ та отримати ліцензію на надання фінансової послуги. До того ж на кожну фінансову послугу видається окрема ліцензія Нацкомфінпослуг, а в окремих випадках – і Національного банку. Така процедура допуску на ринок є невиправдано складною та обтяжливою для ФК-лізингодавців.

Порівняння вимог до ФК-лізингодавців та ЮО-лізингодавців

Вимога	ФК-лізингодавець	ЮО-лізингодавець
Необхідність включення до Переліку ЮО-лізингодавців	–	+
Необхідність включення до Реєстру фінансових установ	+	–
Необхідність отримання ліцензії	+	+
Виключна діяльність із надання фінансових послуг	+	–
Вимоги до капіталу	+	–
Вимоги до структури власності	+	–
Вимоги до ділової репутації та професійної придатності	+	– / +
Необхідність погодження істотної участі	+	–
Вимоги до розкриття інформації	+	–
Необхідність подання фінансової звітності регулятору	+	–

Процедура допуску ЮО-лізингодавців на ринок фінансових послуг (виключно послуги фінансового лізингу) значно простіша, ніж у ФК-лізингодавців, але також передбачає двоступінчасту модель: включення до переліку юридичних осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги та отримання ліцензії Нацкомфінпослуг на надання послуг фінансового лізингу.

2.3.5. Недостатня обізнаність про продукти фінансового лізингу

Велика кількість потенційних клієнтів лізингових компаній не мають розуміння характеристик продуктів фінансового лізингу та їх переваг, у тому числі порівняно з класичним кредитуванням. Перевагами фінансового лізингу, зокрема, є:

- пошук постачальника та предмета лізингу як в Україні, так і закордоном відповідно до потреб лізингоодержувача;
- індивідуальний підхід до умов договору фінансового лізингу;
- збереження лізингодавцем права власності на предмет лізингу;
- надання додаткових послуг відповідно до потреби лізингоодержувача та виду предмета фінансового лізингу. Серед таких послуг, зокрема, доставка, встановлення, технічна підтримка та гарантійне обслуговування протягом строку дії договору, супровід під час настання страхового випадку, надання підмінного транспорту на період ремонту тощо;
- опціональність придбання предмета лізингу в кінці строку договору;

- податковий кредит із ПДВ, який лізингоодержувач отримує на весь термін дії договору лізингу;
- відсутність ПДВ на платежі з комісій/ винагород, відсотків у складі лізингового платежу;
- можливість зниження лізингоотримувачем бази оподаткування внаслідок того, що:
  - предмет лізингу перебуває на балансі лізингоодержувача, тож амортизаційні платежі відносяться на витрати;
  - лізингові платежі також згідно із законодавством відносяться на витрати.

ЗАГАЛЬНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

Нова модель регулювання лізингової діяльності покликана забезпечити можливості для сталого та гармонійного розвитку ринку лізингу в Україні, а також врегулювати діяльність лізингових компаній відповідно до правил доброчесної ринкової поведінки під час роботи з клієнтами.

Для досягнення цієї мети Національний банк будуватиме нову систему регулювання, яка передбачатиме:

- **набуття ЮО-лізингодавцями статусу фінансових компаній** – надавати послуги фінансового лізингу зможуть особи, які отримали ліцензію на здійснення діяльності фінансової компанії та статус фінансової установи. ЮО-лізингодавці будуть переоформлені як фінансові установи автоматично;
- **простий доступ на ринок** — для входу на ринок необхідні мінімальні умови, що забезпечать наявність чесних гравців, однак ці умови не мають бути невикористаними перепонами для початку діяльності, розвитку конкуренції чи інновацій;
- **бізнес-план для початку діяльності** – основою діяльності і головним документом для отримання ліцензії має слугувати бізнес-план, що буде відображати бачення компанією свого розвитку на майбутньому ринку та плани щодо залучення клієнтів і отримання прибутку;
- **нові можливості** – для лізингових компаній буде встановлено чіткий перелік джерел доступу фінансування від третіх осіб, а надання дозволу фінансовим компаніями здійснювати іншу діяльність (наприклад, надання послуг оперативного лізингу), окрім надання фінансових послуг, створять нові можливості для розвитку бізнесу;
- **прозорість та бездоганну ділову репутацію** – на ринку діятимуть лише ті лізингові компанії, власники істотної участі та кінцеві бенефіціарні власники яких розкриті. Лише власники та керівники з бездоганною діловою репутацією будуть допущені на ринок;
- **захищеність прав клієнтів** – лізингові компанії дотримуватимуться правил добросовісної поведінки відносно клієнтів, водночас на ринку буде збережено баланс прав і обов'язків фінансових установ та клієнтів;
- **платоспроможність** – вимога до капіталу лізингової компанії забезпечить вхід на ринок фінансово спроможних гравців, стійкість лізингових компаній та унеможливить роботу на ринку компаній, що є неплатоспроможними;
- **якісну звітність** – лізингові компанії складатимуть і подаватимуть звітність за оновленими стандартами, які

14 Загальне бачення розвитку ринку фінансового лізингу

даватимуть змогу об'єктивно оцінювати фінансові показники діяльності лізингових компаній.

Національний банк здійснюватиме комплексний та ризик-орієнтований нагляд за діяльністю лізингових компаній. Нове регулювання розроблятиметься з урахуванням таких принципів:

- **пропорційності (proportionality):** регуляторні вимоги та інтенсивність нагляду визначаються відповідно до розміру, складності бізнес-моделі та профілю ризиків фінансової компанії;
- **перспективного погляду (forward-looking):** аналіз діяльності здійснюється з огляду на розуміння бізнес-плану, перспектив діяльності та потенційних ризиків компанії;
- **раннього виявлення та вчасного реагування (early warning):** оцінювання потенційних ризиків та їх виявлення на ранній стадії для своєчасної подальшої комунікації;
- **професійного судження (professional judgement):** оцінювання ґрунтується на вмотивованих та обґрунтованих висновках, заснованих на знаннях і досвіді, а також на комплексному та всебічному аналізі інформації;
- **правової визначеності (legal certainty):** встановлення чітких та зрозумілих вимог для дотримання через систему законодавчих та нормативно-правових актів, уключаючи графіки приведення діяльності фінансових установ відповідно до нових вимог.

Загальні правила майбутнього регулювання ринку фінансових послуг визначатимуться в законі "Про фінансові послуги та діяльність з надання фінансових послуг", що буде слугувати рамковим законом для всіх фінансових послуг в Україні. Спеціальні норми щодо регулювання та нагляду за лізинговими компаніями визначатимуться в майбутньому законі "Про фінансові компанії", а щодо цивільно-правових відносин фінансового лізингу – у Законі України "Про фінансовий лізинг".

Під час підготовки нового бачення щодо регулювання Національний банк керується найкращими світовими практиками, а також рекомендаціями консультантів проекту "Трансформація фінансового сектору" (USAID FST), який фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID).

МОДЕЛЬ МАЙБУТНЬОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

4.1. Ліцензування

З огляду на те, що ринок лізингу в Україні є ще недостатньо зрілим, у тому числі з точки зору дотримання ринкової поведінки, а також наявності на ринку шахрайських схем та інших факторів ризику, Національний банк вважає за необхідне продовжувати ліцензувати лізингову діяльність. Водночас розроблена Національним банком концепція ліцензування передбачає низку нововведень.

Ураховуючи, що ФК-лізингодавці та ЮО-лізингодавці надають однакову фінансову послугу та прагнення Національного банку встановити єдині стандарти діяльності на ринку фінансових послуг, Національний банк планує уніфікувати вимоги, що застосовуватимуться до ФК-лізингодавців та ЮО-лізингодавців. З урахуванням принципу пропорційності та на основі ризик-орієнтованого підходу Національний банк планує посилити вимоги до діяльності ЮО-лізингодавців, зокрема щодо структури власності, капіталу, ділової репутації та звітності тощо.

Для надання послуг фінансового лізингу юридична особа повинна буде отримати ліцензію на здійснення діяльності фінансової компанії. ЮО-лізингодавці будуть переоформлені в фінансові компанії автоматично.

Одночасно з видачею ліцензії на здійснення діяльності фінансової компанії відомості про компанію будуть уноситися до Реєстру фінансових установ. Зазначений підхід дозволить суттєво спростити процедуру ліцензування шляхом об'єднання в єдину процедуру отримання ліцензії та реєстрації заявника.

Заявники отримуватимуть єдину ліцензію на здійснення діяльності з надання фінансових послуг, а не окрему ліцензію на кожен окремий вид фінансових послуг. До того ж ліцензії, які наразі Національний банк видає ФК-лізингодавцям, відображатимуться в єдиній ліцензії. Нова ліцензія фактично буде своєрідним конструктором, який дасть змогу компанії обрати й зафіксувати усі необхідні послуги, які вона може здійснювати залежно від обраної бізнес-моделі.

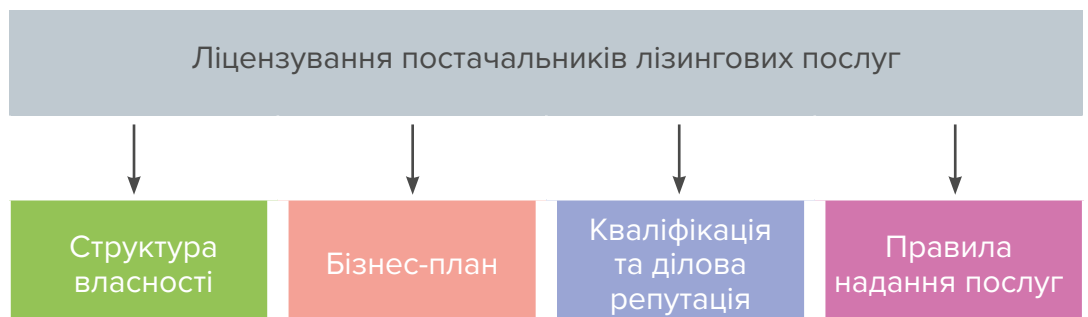
Лізингові компанії зможуть поєднувати діяльність із надання фінансових послуг із наданням окремих видів супровідних послуг чи операцій (посередницьку діяльність із страхування предмета лізингу; ремонт та обслуговування майна, яке є предметом лізингу; продаж майна, яке було предметом лізингу та на яке було звернено стягнення; передавання майна в оренду, консультаційні послуги тощо). Національний банк розглядає питання доцільності встановлення додаткових вимог чи обмеження кола осіб, які матимуть право надавати гарантії,

зважаючи на ризиковість такої фінансової послуги.

Ліцензійні вимоги до заявників можуть бути посилені в разі обрання ними таких фінансових послуг як переказ коштів чи торгівля валютними цінностями. Також лізингові компанії зможуть суміщати свою діяльність із здійсненням деяких інших видів господарської діяльності, зокрема з оперативним лізингом.

Національний банк також розглядає можливість дозволити деяким категоріям юридичних осіб надавати послуги фінансового лізингу без отримання відповідної ліцензії або отримання ліцензії за спрощеною процедурою, однак із дотриманням вимог щодо належної ринкової поведінки та правил надання послуг. Потенційно такими категоріями юридичних осіб можуть стати виробники, що не є фінансовими установами, які передають у лізинг виключно власну вироблену продукцію.

Незалежно від обраної комбінації послуг, Національний банк здійснюватиме перевірку відповідності заявника таким основним компонентам: структура власності, наявність бізнес-плану, кваліфікація та ділова репутація власників і керівників, дотримання правил надання послуг.

4.1.1. Вимоги до структури власності

Забезпечення прозорості структури власності всіх фінансових установ буде однією з ключових вимог нового регулювання. Лізингові компанії будуть зобов'язані повідомляти Національний банк про зміни в структурі власності в установленому порядку.

Національний банк матиме ефективні інструменти для перевірки достовірності та прозорості структури власності. У разі наявності в Національного банку підстав вважати структуру власності непрозорою або ділову репутацію власника небездоганною, регулятор матиме право вчиняти заходи для приведення структури власності лізингової компанії у відповідність до вимог законодавства.

Пропонується зберегти процедуру погодження істотної участі для лізингових компаній як ключового елемента перевірки прозорості структур власності та бездоганної ділової репутації власників. Водночас пороги погодження та глибина вивчення джерел коштів визначатиметься з урахуванням ризик-орієнтованого підходу.

17 Модель майбутнього регулювання фінансового лізингу

4.1.2. Вимоги до бізнес-плану

Процес ліцензування передбачатиме оцінку Національним банком бізнес-плану лізингової компанії як передумову для надання ліцензії. Мета такої оцінки - впевнитися, що засновник має достатні власні або може залучити додаткові ресурси для реалізації обраної бізнес-моделі, підтвердити спроможність ліцензіата досягти запланованого залучення клієнтів та досягнення запланованих основних показників діяльності.

Національний банк буде оцінювати бізнес-план із точки зору його реалістичності та можливості виконання. Бізнес-план має достатньо переконливо демонструвати, що компанія спроможна підтримувати стійкий фінансовий стан і виконувати свої зобов'язання.

4.1.3. Кваліфікаційні вимоги

Національний банк планує встановити кваліфікаційні вимоги, в тому числі щодо бездоганної ділової репутації та професійної придатності до керівників лізингової компанії та бездоганної ділової репутації власників істотної участі.

4.2. Доступ до фінансування

Розширення доступу до фінансування від третіх осіб для небанківських фінансових установ, зокрема лізингових компаній, стане одним із ключових пріоритетів майбутнього регулювання.

Дозволятиметься залучення коштів:

- від учасників (акціонерів) та афілійованих осіб лізингової компанії;
- від інших надавачів фінансових послуг, а також міжнародних фінансових організацій;
- на умовах субординованого боргу від кваліфікованих інвесторів, у тому числі тих, що не є фінансовими установами;
- шляхом розміщення емісійних боргових цінних паперів, у тому числі шляхом публічної пропозиції корпоративних облигацій серед фізичних чи юридичних осіб, за умови дотримання вимог, установлених Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку і Національним банком.

Надалі джерела фінансування можуть додатково розширюватися відповідно до рівня зрілості ринку. Основною метою Національного банку буде запобігання шахрайській діяльності щодо маскування під депозити інших видів неправомірного залучення коштів від населення без ліцензії.

4.3. Нагляд

4.3.1 Пруденційні вимоги та нагляд

Національний банк вбачає доцільним встановлення єдиної пруденційної вимоги до лізингових компаній – дотримання мінімального рівня власного капіталу. Лізингові компанії матимуть підтримувати капітал на рівні 3 млн грн у випадку надання тільки послуг із фінансового лізингу або 5 млн грн, якщо лізингова компанія планує надавати дві або більше фінансових послуг.

18 Модель майбутнього регулювання фінансового лізингу

Національний банк не бачить необхідності в установленні додаткових нормативних вимог до лізингових компаній. Винятками можуть бути випадки, якщо лізингова компанія планує надавати фінансові послуги з обміну валют, переказу коштів без відкриття рахунку або послуги надання гарантій.

Якщо лізингова компанія є учасником банківської/фінансової групи, то для забезпечення стабільності фінансової системи та обмеження спільних ризиків до лізингової компанії застосовуватимуться додаткові вимоги на рівні групи (консолідований нагляд).

4.3.2 Нагляд за ринковою поведінкою

Під час нагляду за лізинговими компаніями Національний банк акцентуватиме увагу на нагляді за ринковою поведінкою. Зокрема, контролюватиме дотримання таких критеріїв і вимог:

Захист прав споживачів, у т.ч. дотримання стандартів надання послуг та вимог до їх реклами	Забезпечення прозорості та розкриття інформації	Забезпечення бездоганної ділової репутації власників та керівників
Протидія антиконкурентній діяльності	Протидія зловживанням та протиправній діяльності	Контроль за реалізацією своїх повноважень СРО

4.3.3. Інструменти нагляду

Національний банк буде здійснювати нагляд за діяльністю лізингових компаній у формі безвиїзного нагляду та інспекційних перевірок. Для цього Національний банк розробить власний порядок нагляду за небанківськими фінансовими установами, який передбачатиме порядок проведення безвиїзного нагляду, а також проведення планових та позапланових перевірок на основі ризик-орієнтованого підходу.

Зокрема, інспекційні перевірки будуть здійснюватися за потреби (ad hoc) за наявності обґрунтованих підстав з урахуванням ризик-орієнтованого підходу, який враховуватиме матеріальність (суттєвість) та системність ризиків, недоліків у діяльності компаній, корпоративному управлінні, системах управління ризиками та внутрішнього контролю. Залежно від ступеня ризику Національний банк визначатиме інтенсивність заходів нагляду.

Національний банк розробить вищезазначені критерії ступенів ризику з урахуванням аналогічних чинних критеріїв. Орієнтовно до критеріїв для оцінки ступенів важливості та ризикованості діяльності лізингової компанії увійдуть, зокрема, такі пункти:

- балансова вартість активів;
- частка лізингової компанії на ринку;
- кількість та значущість попередніх порушень законодавства

Національний банк ініціюватиме проведення позапланових перевірок, зокрема за результатами аналізу звернень споживачів про порушення їх прав, у випадку неподання звітності в установлений строк, за наявності фактів, що свідчать про підвищення ступеня ризику від здійснюваної діяльності.

Показниками діяльності, які відслідковуватиме Національний банк для оцінки ризиків та здійснення нагляду, можуть стати:

- затвердження, актуалізація та виконання бізнес-плану;
- утримання власного капіталу на належному рівні;
- запровадження належного корпоративного управління та системи внутрішнього контролю;
- запровадження системи управління ризиками (відповідність організаційної структури, процесів, внутрішніх документів щодо управління властивими компанії ризиками);
- запровадження належної системи фінансового моніторингу;
- надання регулярної інформації Національному банку в установленому форматі;
- розкриття інформації щодо своєї діяльності на власному вебсайті відповідно до вимог законодавства.

4.4. Фінансовий моніторинг

Основною метою регулятора у сфері фінансового моніторингу є недопущення використання послуг лізингових компаній із метою відмивання коштів/фінансування тероризму.

Лізингові компанії відповідно до Закону про фінансовий моніторинг² є суб'єктами первинного фінансового моніторингу, регулювання діяльності яких та нагляд за якими у сфері фінансового моніторингу здійснюватиме Національний банк.

Під час розроблення нормативно-правових актів у сфері фінансового моніторингу Національний банк сформує вимоги та очікування щодо побудови належної внутрішньої системи для запобігання використанню послуг лізингової компанії з метою відмивання коштів/фінансування тероризму. Нормативно-правові акти, зокрема, міститимуть критерії ризиків (підвищені зони уваги), які компанія має врахувати під час побудови й здійснення процедур належної перевірки клієнтів, виявлення підозрілих операцій тощо.

Нагляд у сфері фінансового моніторингу буде ризик-орієнтованим. Національний банк перевірятиме здатність побудованої системи належно виявляти, контролювати та управляти ризиками, пов'язаними з відмиванням/фінансуванням тероризму, зокрема спроможність забезпечити своєчасне виявлення підозрілих операцій клієнтів.

---

² Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" № 361-IX від 6 грудня 2019 (далі – Закон про фінансовий моніторинг

4.5. Звітність

Звітність (фінансова та статистична) є важливим інструментом моніторингу фінансового стану установи, результатів її діяльності та притаманних їй ризиків. З цієї точки зору важливою є повнота звітності та достатність для виконання регулятором наглядових функцій. Водночас вимоги до звітності мають бути максимально стандартизованими та не занадто обтяжливими для установи.

Основною вимогою до звітності є обов'язкове її складання відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності. Водночас Національний банк розглядає можливість:

- використання спрощеного стандарту звітності для невеликих лізингових компаній відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП);
- оптимізації звітного навантаження та надання інформації в розрізі, який не є ширшим, ніж розріз інформації, яку використовують лізингові компанії для здійснення своєї діяльності.

Отже, бухгалтерський облік та фінансова звітність всіх лізингових компаній має здійснюватися відповідно до вимог МСФЗ. Вимоги до фінансової звітності та інших видів звітності визначатимуться Національним банком. Компанії оприлюднюватимуть фінансову звітність на своєму вебсайті.

Ці питання, у тому числі форми звітності, будуть обговорюватися з учасниками ринку.

4.6. Зовнішній аудит

Національний банк розглядає питання доцільності збереження вимоги щодо здійснення обов'язкового зовнішнього незалежного аудиту річної фінансової звітності лізингових компаній. У випадку збереження цієї вимоги лізингові компанії будуть зобов'язані здійснювати зовнішній незалежний аудит своєї річної фінансової звітності та публікувати цю звітність разом із аудиторським звітом відповідно до вимог законодавства України.

Зовнішній аудит також має стати основною формою підтвердження фінансового стану компанії перед її контрагентами та кредиторами.

4.7. Розкриття інформації

Лізингові компанії будуть зобов'язані розкривати передбачену законодавством інформацію, в тому числі на власних вебсайтах. Розкриття вищевказаної інформації є важливим елементом захисту прав клієнтів та забезпечення прийняття ними поінформованих рішень, а також загальної прозорості ринку.

Детальні вимоги та обсяги розкриття інформації встановлюватимуться новими законами про фінансові послуги та про фінансові компанії, а також нормативно-правовими актами Національного банку.

4.8. Саморегуляція ринку та фінансова грамотність населення

Саморегулювальна організація (СРО) — це неприбуткове об'єднання учасників ринку, що функціонує з метою вдосконалення системи регулювання та контролю на відповідному ринку, в тому числі встановлення правил та стандартів здійснення діяльності, правил корпоративного управління та етичних стандартів, контролю за дотриманням правил ринкової поведінки та захисту прав споживачів, а також сертифікації фахівців на ринку фінансових послуг тощо.

Національний банк прагне до розвитку ринку фінансових послуг, у тому числі його зрілості, свідомості, самоорганізації та візії майбутнього розвитку. Тому Національний банк бачить потенціал у діяльності СРО, в тому числі в делегуванні йому деяких повноважень. Все це має відбуватися органічно, за умови зрілості ринку, спроможності певного об'єднання виконувати таку функцію та відповідно нести відповідальність.

Також Національний банк вважає за доцільне провести ряд освітніх заходів у різних містах України спільно з учасниками ринку фінансового лізингу та асоціаціями для презентації переваг лізингу як інструменту фінансування для різних галузей. Проведення навчально-освітніх заходів для клієнтів є вагомим елементом такої трансформації і може бути одним із напрямів діяльності СРО на ринку лізингових послуг.

4.9. Вихід із ринку

Припинення лізингової діяльності відбуватиметься добровільно (за заявою постачальника лізингових послуг) чи примусово (за ініціативою Національного банку) після прийняття Національним банком рішення про анулювання ліцензії. Припинення лізингової діяльності буде можливим також без ліквідації юридичної особи.

Ключовим питанням, на яке буде звертати увагу Національний банк під час виходу лізингової компанії з ринку, це забезпечення захисту прав споживачів. У випадку неплатоспроможності банкрутство відбуватиметься в порядку, визначеному Кодексом України з процедур банкрутства.

4.10. Податкові та інші стимули

Національний банк підтримуватиме ініціативи лізингових компаній щодо вдосконалення податкового регулювання, зокрема щодо прискореної амортизації, та надання інших стимулів.

ОЧІКУВАНИЙ ПОЗИТИВНИЙ ЕФЕКТ ВІД ЗМІН

Нова модель регулювання має забезпечити функціонування ефективного та прозорого ринку фінансового лізингу, його гармонійний розвиток, а також уникнення невиправданих вимог, які можуть зашкодити такому розвитку. Запровадження цієї моделі має також сприяти усуненню негативних чинників, що стримують розвиток фінансового лізингу.

Забезпечення потреб клієнтів у фінансуванні. Розвиток сегменту фінансового лізингу дасть змогу забезпечити потреби в якісних та доступних лізингових послугах клієнтів, що підвищить їх операційну ефективність. Проведення навчально-освітніх заходів для клієнтів є вагомим елементом такої трансформації і може бути одним із напрямів діяльності СРО на ринку фінансового лізингу.

Нові стандарти функціонування ринку. Запропоновані зміни уніфікують вимоги допуску лізингових компаній на ринок. Зазначений підхід дозволить Національному банку забезпечувати прозорість ринку, бездоганну ділову репутацію власників та керівників, а також фінансову спроможність лізингових компаній. Водночас буде оптимізовано процедуру доступу до ринку, зокрема шляхом об'єднання процедур ліцензування та внесення до Реєстру фінансових установ. Установлені критерії доступу до ринку допоможуть забезпечити якість надання послуг лізинговими компаніями, які пройшли процедуру ліцензування.

Доступ до фінансування. Лізингові компанії отримають чіткий перелік джерел фінансування. Застосування лізинговими компаніями єдиних стандартів обліку та звітності відповідно до вимог МСФЗ дасть можливість оцінювати їх фінансовий стан, що потенційно підвищить інвестиційну привабливість сектору фінансового лізингу та дозволить залучати більш дешеві кошти для здійснення своєї діяльності. Прозора, інформативна та достовірна звітність також забезпечить ефективний нагляд зі сторони Національного банку.

ОЧІКУВАННЯ ВІД РИНКУ ТА ПОДАЛЬША КОМУНІКАЦІЯ

Метою цієї Білої книги є презентація позиції регулятора щодо ключових питань нової моделі регулювання та нагляду за небанківським ринком послуг фінансового лізингу в Україні.

Відповідні пропозиції та бачення регулятора не є остаточними та підлягають обговоренню з експертами та учасниками ринку для пошуку найбільш вдалих способів регулювання окремих питань діяльності компаній, які надають лізингові послуги.

Саме тому Національний банк заохочує залучення представників сектору до розроблення та впровадження нових стандартів. Зокрема, найближчим часом Національним банком планується опублікувати пропозиції до проекту нового закону "Про фінансові компанії".

Якщо ви вже зараз маєте коментарі або пропозиції щодо нового регулювання, надсилайте їх на електронну адресу **split_feedback@bank.gov.ua**.

